

Spätný pohľad na voľby do Európskeho parlamentu 2019: výsledky povolebného výskumu

- Povolebný výskum Inštitútu pre verejné otázky skúmal mieru volebnej účasti v rôznych sociálnodemografických prostrediach, dôvody neúčasti, viditeľnosť predvolebnej kampane, postoje k EÚ, ako aj ďalšie okolnosti volebných rozhodnutí voličov na Slovensku.
- Výskum podporili: Friedrich-Ebert-Stiftung a EURACTIV Slovensko v rámci projektu spolufinancovaného Európskym parlamentom.
- Zber dát na reprezentatívnej vzorke oprávnených voličov (1 017 respondentov) realizovala agentúra FOCUS bezprostredne po voľbách - od 1.6. do 11.6. 2019.
- Pokiaľ nie je uvedené inak, všetky dáta sú z povolebného výskumu 2019 a sú uvádzané v %.

Účasť a dôvody neúčasti

Na nedávnych voľbách do Európskeho parlamentu sa na Slovensku zúčastnilo 22,7 % oprávnených voličov. Nadpriemerná volebná účasť bola medzi ľuďmi s univerzitným vzdelaním (35%) najmä oproti ľuďom so základným vzdelaním (15%). Rozdiely sa ukázali aj podľa veku – nižšia účasť bola medzi najmladšími voličmi – 18-24 rokov – 11%, na voľbách sa v nadpriemernej miere zúčastnili voliči vo veku 25-55 rokov, vo vyšších vekových skupinách mierne klesla. K účasti boli viac motivovaní pro-európsky naladení občania, spomedzi tých, ktorí si myslia, že projekt európskej integrácie by mal ďalej pokračovať a integrácia by sa mala prehlbovať volilo až 37%. Z tých, ktorí nevidia v EÚ budúcnosť iba 11%.

Nevoliči v otvorenej otázke uvádzali dôvody, prečo sa na voľbách nezúčastnili (Tabuľka 1). Najčastejšie to boli praktické osobné dôvody, ako napr. zahraničná cesta, choroba, pracovná zaneprázdnenosť a pod. Tieto dôvody však mohli byť aj spätou racionalizáciou neúčasti, resp. prejavom slabej motivácie ísť voliť. Druhou najčastejšou odpoveďou bol všeobecný nezáujem o politiku a tretím faktorom boli dôvody, ktoré sa viazali špeciálne k týmto voľbám. Vyjadrujú nezáujem o EÚ, ale aj neznalosť fungovania EP, pocit zbytočnosti voliť vzhľadom na nízky počet poslancov za Slovensko a pod. Zdôvodnenia mnohých nevoličov sú euroskeptické alebo proti-EÚ (napr.: *nesúhlasím vnútorne s tým, že nám diktuje EÚ čo má Slovensko robiť; som euroskeptik; nedôverujem EU*), čo ukazuje, že viacerí svoj negatívny postoj k EÚ vyjadrili neúčasťou a nie hlasovaním v prospech niektorej z euroskeptických politických strán.

Tabuľka 1: Mohli by ste uviesť, čo bol hlavný dôvod, pre ktorý ste sa na týchto voľbách nezúčastnili? Skúste odpovedať čo najkonkrétnejšie (otvorená otázka, kódované odpovede v %)

Objektívne príčiny (cesta, choroba, práca a pod.)	35,9
Nezáujem o voľby, nevolenie ako program (<i>som nevolič; nevolím, aj tak je jedno kto tam bude, politika ma nezaujíma, nezaujímam sa o politiku, aj tak nemam koho schopneho volit; nechcem sa zaujímať o politiku...</i>)	29,8
Výhrady voči týmto konkrétnym voľbám, EÚ, EP a/alebo europoslancom (<i>mám pocit, že europoslanci pre nás nič nerobia, kandidujú iba kvôli vysokému platu; robia si kampaň a keď sú zvolení tak o nich nič nepočujeme 5 rokov; Zbytočné je tam chodiť, pretože EÚ nám iba škodí; myslím si, že nemôžem ovplyvniť činnosť EU mojim hlasom; nezaujíma ma darmozraci v evro parlamente; nesúhlasím vnútorne s tým, že nám diktuje EÚ čo má Slovensko robiť; nezaujem o tento typ volieb ani neviem, že boli voľby a kebyže aj viem, tak nejdem, ja mám v sobotu inú robotu, ako behať voliť nejakých šašov; som euroskeptik; nedoverujem EU; lebo keď su tieto volby nechodi voliť, nakoľko som nespokojný s pracou EU a jej obmedzeniami, príkazmi atd.; nezúčastnujem sa volieb do EU, ani by som sa nemohol zúčastniť, lebo som bol odcestovaný</i>)	13,5
Nedôvera k politikom vo všeobecnosti (<i>všetci sú zhumpľovaní; „darmozráčov“ nevolím; som znechutená zo slovenskej politickej scény; ovplyvnila ma celkova politicka situacia krajiny</i>)	7,2
Nedostatok informácií, slabá kampaň (<i>nemala som koho volit, nikoho nepoznam; nemam prehľad o politike</i>)	11,3
Neviem, neodpovedal/a	2,3

Poznámka: Kurzívou sú uvedené doslovné citáty z dotazníkov.

Kampaň

Necelých 30% opýtaných uviedlo, že kampaň vôbec nesledovali, 15% opýtaných môžeme označiť za pozornejších „konzumentov“ predvolebnej kampane (Tabuľka 2). S mierou záujmu o kampaň lineárne rástla aj miera účasti na voľbách. Medzi tými, ktorí označili mieru svojho záujmu 7-10, dosahovala až okolo 70%.

Tabuľka 2: Do akej miery ste sledovali kampaň pred voľbami do Európskeho parlamentu v médiách alebo na sociálnych sieťach? Odpovedzte na škále od 0 do 10, pričom “0” znamená, že ste kampaň nesledovali vôbec a “10” znamená, že ste ju sledovali veľmi pozorne.

0 = kampaň som vôbec nesledoval/a	28,7	61,3
1	12,1	
2	10,0	
3	10,5	23,4
4	6,9	
5	11,5	
6	5,0	15,0
7	7,5	
8	4,8	
9	1,7	0,2
10 = kampaň som sledoval/a veľmi pozorne	1,0	
99 = nevie (nečítaná možnosť)	0,2	

Z jednotlivých foriem kampane najviditeľnejšou boli diskusie kandidátov za jednotlivé strany v televízii, v rozhlase alebo na internete, s ktorými sa bližšie oboznámilo 13% respondentov (čo v prepočte na absolútne čísla znamená okolo 500 tisíc všetkých oprávnených voličov). Ďalších 50% túto kampaň aspoň zaregistrovalo.

Relatívne vysoký impakt mali aj informačné a mobilizačné kampane - špeciálne prílohy denníkov, rôzne kampane európskych inštitúcií, podujatia v mestách k eurovoľbám – ktoré celkovo registrovala minimálne cca tretina opýtaných (Tabuľka 3). Na druhej strane je fakt, že samotná volebná účasť bola nakoniec nižšia ako podiel tých, ktorí prišli do kontaktu s niektorou z kampaní.

Tabuľka 3: Prečítam vám teraz niektoré konkrétne kampane a akcie, ktoré sa konali pred voľbami do Európskeho parlamentu. Ku každej mi povedzte, či ste danú kampaň/akciu zaregistrovali a ak áno, či ste sa s ňou aj bližšie oboznámili.

	všimol/všimla som si a bližšie som sa s ňou oboznámil/a	zaregistroval som, že bola takáto kampaň/aktivita, ale nijako som sa jej bližšie nevenoval/a	vôbec som si to nevšimol/a, nezaregistroval/a som to
diskusie kandidátov za jednotlivé strany v televízii, v rozhlase alebo na internete	12,9	50,3	35,7
špeciálne prílohy denníkov k eurovoľbám	7,1	30,3	61,2
kampaň Kancelárie Európskeho parlamentu na Slovensku a Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku s názvom „Tentorazidemvolit“ v médiách (napr. spoty „Volíme našu budúcnosť“ alebo „Kto nevolí, môže držať hubu“)	4,9	29,0	64,0
podujatia v mestách k eurovoľbám (infostánky, koncerty, diskusie) s názvom „Tentorazidemvolit“ Kancelárie Európskeho parlamentu na Slovensku a „Doma v EÚ“ Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku	3,5	30,1	64,8
diskusie o eurovoľbách na školách alebo s občanmi	2,1	29,5	65,4
projekt #mysmeeu	2,6	15,7	77,6
priame stretnutie s kandidátmi jednotlivých strán do Európskych voľbách – diskusie, stretnutie, mítingy a pod.	4,9	39,4	54,2
iné aktivity pred voľbami do Európskeho parlamentu (aké?)	0,5	3,9	85,7

Voliči

Aj tieto európske voľby potvrdili, že euro-voliči, sa rozhodujú konzistentne s voľbou, ktorú by v danom čase realizovali aj v prípade volieb do NR SR. Inými slovami voliči strán v eurovoľbách sú mobilizovanou podmnožinou priaznivcov daných strán, nevidíme výraznejšie presuny v prospech iných strán.

Z hľadiska sociálnodemografického a hodnotového profilu mladších voličov majú najmä PS/SPOLU a ĽSNS, ťažiskovými voličmi strán Smer-SD a KDH sú starší voliči. Napriemerné zastúpenie voličov s univerzitným vzdelaním je v elektoráte PS/SPOLU a SaS. Voliči opozičných strán sú pravicoví v ekonomických otázkach, kým voliči Smeru-SD sú väčšinou ľavicoví, k liberálnemu pólu sa hlásia voliči PS/SPOLU a SaS, ku konzervatívnemu voliči KDH, ĽSNS, ale aj Smeru-SD. Krajné body pro- proti EÚ osi vymedzujú voliči PS/SPOLU a ĽSNS (Tabuľka 4).

Tabuľka 4: Zloženie elektorátov strán zvolených do EP podľa vybraných charakteristík 1/

		PS/SPOLU	Smer-SD	ĽSNS	KDH	SaS	OPaNO
VEK	18-24	10	3	14	1	9	4
	25-34	30	7	21	5	28	35
	35-44	30	19	27	13	28	15
	45-54	15	12	20	18	17	23
	55-64	12	16	8	30	16	12
	65+	3	43	10	33	2	11
VZDELANIE	Základné	6	18	13	22	7	8
	Stredoškolské bez maturity	13	29	33	32	18	36
	Stredoškolské s maturitou	46	38	37	33	46	37
	Vysokoškolské	35	15	17	13	29	19
ĽAVICA/ PRAVICA¹ 2/	Sebazaradenie k ľavici	7	56	18	19	12	15
	Stred	33	34	47	28	26	27
	Sebazaradenie k pravici	52	6	27	43	57	50
LIBERÁLNE/ KONZERVATÍVNE POSTOJE² 2/	Liberálne	49	17	23	7	46	33
	Stred	38	34	26	17	32	33
	Konzervatívne	11	50	48	70	19	32

1/ počítané z preferencií pre voľby do NR SR.

2/ Dopočet do 100% predstavujú odpovede „neviem“.

Voličov sme sa pýtali na hlavný dôvod, ktorý rozhodol ich voľbu. Vidíme, že s výnimkou PS/SPOLU, kde viac rozhodovala programová pozícia, v iných prípadoch to bola dlhodobejšia väzba na stranu a/alebo jej lídrov a kandidátov.

Tabuľka 5: Mohli by ste uviesť, aký bol hlavný dôvod, pre ktorý ste volili práve túto stranu?

Z nasledujúcich dôvodov, vyberte len jeden hlavný dôvod:

1. Pozitívny názor strany na prehlbovanie európskej integrácie
2. Negatívny názor strany na prehlbovanie európskej integrácie
3. Sympatie a dôvera ku kandidátovi/kandidátom tejto strany
4. Dlhodobo volím túto stranu, aj v iných voľbách
5. Mali dobrú predvolebnú kampaň
6. Postoje tejto strany k prisťahovalectvu, migrácii
7. Presadzovanie záujmov Slovenska v Európskej únii

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
PS/SPOLU	32		34	4	8		17
Smer-SD	13		27	38		5	16
ĽSNS		14	43	14	4	11	14
KDH	4		26	48	4	4	13
SaS	14		14	38	10	5	14
OPaNO	17		17	33		8	25

Pozn.: dopočet do 100% predstavujú odpovede „neviem“, resp. iné dôvody.

¹ Znenie otázky: “V politických otázkach ľudia často hovoria o “ľavici” a “pravici”. Kam by ste sa zaradili Vy?” (5-stupňová škála odpovedí)

² Znenie otázky: “V kultúrno-etických otázkach sa považujete za liberálne alebo konzervatívne zmýšľajúceho človeka?” (5-stupňová škála odpovedí)

Záujem o prácu poslancov a poslankýň EP

Viditeľnosť práce europoslancov je často predmetom kritiky médií i občanov, na druhej strane europoslanci tvrdia, že nemajú dostatok možností byť prítomní vo verejnom a politickom priestore na Slovensku, resp. že ak aj prítomní sú, nie je o ich prácu záujem. Ako je to teda podľa nášho výskumu? Na jednej strane je fakt, že až dve tretiny opýtaných deklarovali nezáujem o prácu poslancov (Tabuľka 6), zároveň však iba 8% opýtaných hovorí, že ich v médiách zaznamenali viackrát, ďalších 47% hovorí, že iba ojedinele a 43% vôbec (Tabuľka 7). Korešponduje to aj s výsledkami výskumov v minulom období o znalosti politikov a političiek, ktorí nás v EP zastupujú. Ak sa však pozrieme optikou zaujímajúcich sa, stále ostáva nezanedbateľná časť tých, ktorí majú záujem (minimálne občasný), ale nemajú dostatok informácií (Tabuľka 8).

Tabuľka 6: Do akej miery/ ako často sa vy osobne zaujímate o prácu slovenských europoslancov?

často sa zaujímam	3,4
občas sa zaujímam	30,6
vôbec sa nezaujímam	65,1
nevie (nečítaná možnosť)	0,8

Tabuľka 7: Do akej miery ste v priebehu uplynulých piatich rokov zaznamenali informácie o práci slovenských poslancov a poslankýň v Európskom parlamente – stačí aj krátka zmienka v médiách, rozhovory, vyjadrenia k domácej politickej situácii a pod.

zaznamenal/a som viackrát	8,4
zaznamenal/a som iba veľmi ojedinele	47,3
vôbec som nezaznamenal/a žiadne zmienky/informácie o práci slovenských europoslancov	42,7
9. nevie (nečítaná možnosť)	1,6

Tabuľka 8: Dopyt vs. ponuka informácií

	zaznamenal/a som viackrát	zaznamenal/a som iba veľmi ojedinele	vôbec som nezaznamenal/a žiadne informácie o práci sk europoslancov
často sa zaujímam o prácu slovenských europoslancov	34,3	51,4	14,3
občas sa zaujímam o prácu slovenských europoslancov	17,9	66,3	15,1

Očakávania vývoja ekonomickej situácie a spokojnosť s demokraciou

V porovnaní s rokom 2009 sa výrazne zvýšila miera ekonomického optimizmu (po EP v roku 2009 až takmer 80% !!! respondentov očakávalo zhoršenie ekonomickej situácie na Slovensku v horizonte jedného roka). Aktuálne je pesimistov „len“ 28% (Tabuľka 9). Na druhej strane spokojnosť s fungovaním demokracie, či už na Slovensku, ale aj v EÚ za uplynulých desať rokov klesla (Tabuľky 10 a 11).

Tabuľka 9: A aká bude podľa vás ekonomická situácia na Slovensku o rok?

	2019	2009
veľmi sa zlepší	0,3	1,1
trochu sa zlepší	15,1	5,1
nezmení sa	47,6	13,7
trochu sa zhorší	18,3	35,7
veľmi sa zhorší	10,0	43,6
nevie (nečítaná možnosť)	8,6	0,8

Zdroj: EES 2009.

Tabuľka 10: Do akej miery ste celkovo spokojný/á s fungovaním demokracie na Slovensku?

	2019	2009
1. Veľmi spokojný/-á	4,7	2,0
2. Skôr spokojný/-á	30,1	39,8
3. Nie veľmi spokojný/-á	40,4	42,8
4. Vôbec nie som spokojný/-á	23,1	13,3
9. nevie (nečítaná možnosť)	1,7	2,2

Zdroj: EES 2009.

Tabuľka 11: Do akej miery ste celkovo spokojný/á s fungovaním demokracie v Európskej únii?

	2019	2009
1. Veľmi spokojný/-á	4,1	3,4
2. Skôr spokojný/-á	28,9	46,4
3. Nie veľmi spokojný/-á	40,7	30,1
4. Vôbec nie som spokojný/-á	17,8	5,5
9. nevie (nečítaná možnosť)	8,4	14,6

Zdroj: EES 2009.

Pripravila: Oľga Gyárfášová
olga.gyarfasova@fses.uniba.sk